

W 110 rocznicę urodzin
oraz 50 rocznicę śmierci

GRAŻYNA BACEWICZ – – skrzypaczka i kompozytorka

Polecane / Omawiane książki:

- [1] Pod Redakcją Marty Szoki: **Grażyna Bacewicz. Konteksty Życia i Twórczości. Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, Łódź 2016.**
- [2] Joanna Sendłak: **Z ogniem. Miłość Grażyny Bacewicz w przededniu wojny. Skarpa Warszawska, Warszawa, 2018.**

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 39 (ostatni w roku 2019)
Podseria: Artystki

Bohaterką tego odcinka jest skrzypaczka. Skrzypce¹ to przedziwny instrument. Warto od razu kliknąć na poniżej podany link do filmu o Bohaterce i na wybrane Jej utwory (do odsłuchania) – bez tego nie da się zrozumieć naszej Heroiny. **Grażyna Bacewicz** urodziła się 5 lutego 1909 w Łodzi, a zmarła 17 stycznia 1969 w Warszawie. To **genialna, wybitna** polska kompozytorka i skrzypaczka. Mamy akurat okrągłe rocznice wydarzeń Jej życia. To druga skrzypaczka w serii.

¹ [http://www.muzykotekaskolna.pl/wiecej-o-muzyce/grac-pierwsze-skrzypce/;](http://www.muzykotekaskolna.pl/wiecej-o-muzyce/grac-pierwsze-skrzypce/)

[http://www.skrzypczyni.pl/o-mnie/;](http://www.skrzypczyni.pl/o-mnie/)

<https://www.youtube.com/watch?v=0HAGaACyt94>; film o Bohaterce.

<https://www.youtube.com/watch?v=JRQHGrBdiFA>; utwór muzyczny

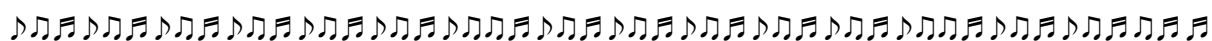
Jej ojcem był Litwinem z Kowna, który znalazł się w Łodzi z powodu prześladowań carskich, a zatem jeszcze w czasach podziału i braku suwerenności Polski. W roku 1909 trwał zabór rosyjski; - Litwa, Łotwa, Estonia oraz część Polski z Warszawą i Łodzią były częściami Imperium! Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę i Litwę – ojciec Bohaterki wrócił do Kowna. Mama była Polką. Grażyna miała dwóch braci (Vytautasa i Kiejstuta) oraz siostrę Wandę. Jak widać wszystkie imiona dzieci związane były z litewskością, może oprócz Wandy. Vytautas – jak wspomniano - też podążył śladami ojca. Natomiast pozostali członkowie rodziny wybrali Polskę jako ojczyznę.

Nie ma w tym nic dziwnego. W rodzinie mojej żony trzy siostry wybrały niemieckość, a jedna (babcia mojej żony) polskość. Po II-giej Wojnie Światowej – więzi rodzinne prawie zupełnie pozrywano, bo synowie krewnych bywali żołnierzami w hitlerowskim wojsku. Pani, która gotowała obiady w domu moich rodziców była z Kaszub. Jej męża za walkę o polskość zamordowany, jej siostra z mężem mieszkała w Berlinie Zachodnim. Spotkaliśmy się wszyscy na jednej Wigilii u moich rodziców. Bywały zatem takie historie...

Książka [2] to zbeletryzowane życie Bohaterki. Powieść licząca 442 stron. Format A5, okładki miękkie, bez żadnych ilustracji. Dotyczy ona okresu narzeczeństwa Bohaterki oraz Jej męża lekarza Andrzeja Biernackiego². Dodatkami są króciutkie życiorysy głównych postaci powieści oraz skrótowy opis dorobku twórczego naszej Heroiny. On ukończył studia w 1928 roku. W czasie studiów miał staż w Instytucie Pasteura w Paryżu. W 1929 wyjechał **do Brazylii**, aby pracować w ośrodku Polonijnym. W latach 1935 oraz 1936 miał stypendium Fundacji im. hr. Potockiego i dzięki temu rok przebywał we Wiedniu. Był więc człowiekiem niespotykanej energii, wybitną osobowością. Heroina to wybitny muzyk. Proszę posłuchać wspomnień siostry Grażyny - Wandy, która żyła o wiele dłużej. W swojej gawędzie wspomniała, iż bywały w małżeństwie drobne nieporozumienia, ale przy takich dwóch indywidualnościach pewnie nie dało się tego uniknąć. Poznali się właśnie w roku 1935. Od razu znajomość była narażona na rozłuki związane z wyjazdami obu partnerów. Nie było telefonów komórkowych – niewyobrażalne!!! Pisali do siebie listy. Właśnie te cudem uratowane listy cytowane są w omawianej powieści. Bohaterowie jeżdżą po całej Europie – Włochy, Niemcy, a nawet Portugalia. Kto jest autorką książki?? Na tylnej stronie okładki dowiadujemy się iż to **wnuczka** Grażyny

² <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Biernacki-Andrzej-Piotr;3877521.html>;

Biernacki Andrzej Piotr (1903-1963), lekarz internista. 1929 pracownik Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. 1929-1930 lekarz kolonii polskiej Águia Branca w stanie Espírito Santo w Brazylii. Od 1931 pracownik naukowy Uniwersytetu Warszawskiego, 1946-1950 profesor tamże. 1950-1963 profesor Akademii Medycznej w Warszawie.

Bacewicz i Andrzeja Biernackiego jest autorką tejże książki. Wnuczka pisze o miłości swoich dziadków – tego nie było w naszej serii, jest to niezwykle poruszające. Studiowała malarstwo oraz filozofię... Ze względów rodzinnych miała dostęp do w/w korespondencji swoich dziadków:

cytat z listu str. 64:

*Wiedeń, 4 grudnia 1935r. Moja Droga Grażynko! Bardzo się Tobą martwię.
[...] Czy musisz koniecznie przyjmować wszystkie koncerty?"*

Trzeba przeczytać całą książkę – wtedy wyjaśni się tytuł: „Z ogniem”.

Wracając do Bohaterki. Jej matka Maria Modlińska (córka Stanisława i Natalii *de domo* Zdzitowieckiej) była Polką. Cała rodzina przeniosła się do Warszawy w 1923 roku. Jak wspomniano wcześniej, ojciec z jednym synem przenieśli się na Litwę, zatem rodzina żyła w rozdzieleniu. Pozostała trójka dzieci uważała się za Polaków. Drugim bratem Bohaterki był **kompozytor i rektor** Akademii Muzycznej w Łodzi Kiejstut Bacewicz. Jej siostra Wanda była poetką i dziennikarką. Dziś Akademia Muzyczna w Łodzi³ nosi imię Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów. Wydaje się, że utwory Grażyny są obecnie bardziej znane niż Jej brata. Generalnie – cała rodzina była bardzo uzdolniona, ale i pracowita.

Nasza Bohaterka od roku 1919 (czyli od kiedy skończyła 10 lat) uczyła się w Konserwatorium Muzycznym Heleny Kijeńskiej-Dobkiewiczowej w Łodzi, gdzie kształciła się w zakresie gry na skrzypcach, fortepianie oraz teorii muzyki, chodząc jednocześnie do gimnazjum humanistycznego Janiny Pryssewiczówny. Natomiast, od 1924 roku uczęszczała do Konserwatorium Warszawskiego. Studiowała kompozycję w klasie Kazimierza Sikorskiego, grę na skrzypcach pod kierunkiem Józefa Jarzębskiego i grę na fortepianie u Józefa Turczyńskiego.

Równocześnie podjęła studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim, z których jednak po półtora roku zrezygnowała. Jej wnuczka poszła w Jej ślady w odniesieniu do filozofii – z której już zdobyła dyplom. Grażyna Bacewicz ukończyła Konserwatorium w Warszawie w 1932 roku, uzyskując dwa dyplomy – z gry na skrzypcach oraz kompozycji. Przedwojenna Rzeczpospolita pokonała kryzys ekonomiczny lat 1932-1933.

Dzięki hojności **Ignacego Jana Paderewskiego** otrzymała stypendium na studia kompozytorskie w École Normale de Musique w Paryżu, które odbyła w latach 1932-1933 pod kierunkiem Nadii Boulanger⁴. To niesamowita wiadomość. Kto Ją

³ [https://www.amuz.lodz.pl/pl/;](https://www.amuz.lodz.pl/pl/)

⁴ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Nadia_Boulanger;](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nadia_Boulanger) [https://en.wikipedia.org/wiki/Nadia_Boulanger;](https://en.wikipedia.org/wiki/Nadia_Boulanger) z Wikipedii o nauczycielce naszej Bohaterki.

polecił? Czy mistrz słyszał osobiście Jej grę na skrzypcach?? Z pobytu w Paryżu czerpała pełnymi garściami. Dodatkowo uczęszczała tam na prywatne lekcje gry na skrzypcach do Andre Toureta⁵. Ponownie wyjechała do stolicy Francji w roku 1934, aby kształcić się u węgierskiego skrzypka – Carla Flescha⁶.

Warto zwrócić uwagę iż wszystkie nasze profesorki z przedwojennej Polski (omawiane w tejże serii) były na różnego rodzaju stypendiach zagranicznych!! Były w tym równe swoim kolegom. Dalsza kariera Grażyny Bacewicz jako skrzypaczki i kompozytorki była fenomenalna. Była panią profesor w Uczelniach muzycznych w Łodzi oraz w Warszawie. Brała udział – jako juror – w konkursach skrzypcowych i kompozytorskich, m.in. w Liège, Paryżu, Moskwie, Neapolu oraz Budapeszcie – co oznacza Jej wielkie międzynarodowe uznanie!

Druga omawiana książka [1] została wydana przez Akademię Muzyczną w Łodzi. Akademia ta przepięknie wydaje książki. Ktoś musi pertraktować z drukarniami oraz grafikami – kto weźmie do ręki książki z tejże Akademii sam się przekona o ich unikalności. Ta ma 232 strony, miękkie okładki oraz gruby, dość sztywny, bardzo biały papier. W książce wydrukowano wiele fragmentów utworów muzycznych (63 przykładów) – czyli ich zapis nutowy. Każdy taki fragment jest niezwykle ostro widoczny na tle tego papieru. Książka zawiera też czarno-białe oraz kolorowe zdjęcia. Rozdziałami są zupełnie niezależne i ze sobą niezwiązane teksty o życiu oraz twórczości Heroiny. Są na przykład zdjęcia świadectw szkolnych – dojrzałości Grażyny Ireny oraz Jej siostry Wandy. Okazuje się, że niektóre oceny Wanda miała wyższe!! Inne zdjęcia to: kartki pocztowe, legitymacje, pisma urzędowe, fotografie z przedstawień, list brata Bohaterki – Kiejstuta i inne. Rozdział pierwszy to: Dwoje na huśtawce (neoklasycyzmu): Bacewicz – Kisielewski. Na stronie 12 jest ich wspólne zdjęcie. On był nawet przez krótki czas kompozytorem, ale w końcu został felietonistą/dziennikarzem. Domorośłym filozofem, który genialnie opisywał rzeczywistość socjalistyczną – dla obojga z nich znajomość musiała być niezwykle cenna.

Zacytujmy kilka myśli Stefana Kisielewskiego⁷:

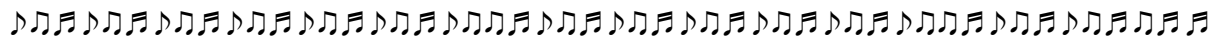
*Gdyby dureń zrozumiał, że jest durniem, automatycznie przestałby być durniem.
Z tego wniosek, że durnie rekrutują się jedynie spośród ludzi pewnych, że nie są durniami.*

Czas zmarnowany nie istnieje we wspomnieniach.

⁵ Brak wpisu w Wikipedii – wirtuoz skrzypiec.

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Flesch; z Wikipedii.

⁷ <https://lubimyczytac.pl/cytaty/33190/autor/stefan-kisielewski>; powiedzenia.

Na tym kończy się ten esej. Trudno pisać o muzyce nie będąc fachowcem. Natomiast, w książce [1] jest wiele profesjonalnych analiz dla nauczycieli, naukowców czy muzyków. Eseista po prostu słuchał Jej kompozycji, jest nimi zachwycony, są pełne pasji, „nowoczesne” nawet dzisiaj, choć niektóre czerpią wzory z polskiej muzyki ludowej – jak widać (słysząc) to w utworach Chopina.

Jak mamy powiedziane w drugiej, wyżej cytowanej frazie Kisielewskiego; – warto przeczytać o naszej Bohaterce – nie będzie szkoda ani jednej chwili czasu. Dowiemy się o Niej, Jej rodzinie oraz o Polsce – przedwojennej oraz wczesno-powojennej.

Kolejne odcinki ukążą się w roku 2020.

Dodatek 1

PUBLIKACJE DODATKOWE

- a. POPOWSKA Marta (red.): Poetyka słowno-dźwiękowa pieśni solowych Grażyny Bacewicz (Word and music poetics of the solo lieds by Grażyna Bacewicz), *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Edukacja Muzyczna*, No 7 (2012) 83-103.
- b. KIRK, Ned Charles. *Grażyna Bacewicz and social realism*. Rozprawa Doktorska, University of Washington. 2001. // w USA rozważano jej twórczość – już po roku 2000!//
- c. ROSEN, Judith. *Grażyna Bacewicz, her life and works*. Friends of Polish Music, 1984.
- d. MCNAMEE, Ann K. Grażyna Bacewicz's Second Piano Sonata (1953): Octave Expansion and Sonata Form. *Music Theory Online Vol. 0, no 4*, 1993.
- e. TOKUDA, Takako. Grażyna Bacewicz and Social Realism: A Stylistic Comparison of Piano Sonatas Nos. 1 and 2. 2016.
- f. MIKA Bogumiła. (2015). Elementy podhalańskie i kurpiowskie w wybranych kompozycjach polskich XX wieku. W: M. Szyndler (red.), "Kultura ludowa źródłem działań artystycznych, badawczych i naukowych" (S. 161-182). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- g. PORADA, Z. (2017). Polskie artystki w Olimpijskich Konkursach Sztuki i Literatury 1928–1948. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna*, 16(4), 27-53 - cytat:

„Pierwszy raz **polskie artystki** wzięły udział w Olimpijskim Konkursie Sztuki i Literatury w 1928 r. w Amsterdamie. W kolejnych konkursach, w latach 1932, 1936 i 1948, uczestniczyły one w działach malarstwa i grafiki, rzeźby i muzyki. W konkursach w dziale rzeźby brały udział dwie nasze artystki, w dziale muzyki – jedna, w dziale malarstwa i grafiki – 15. Łącznie w latach 1928–1948 w Olimpijskich Konkursach Sztuki i Literatury na czterech letnich igrzyskach olimpijskich uczestniczyło 18 polskich artystek, zdobywając jeden medal srebrny (Janina Konarska – grafika) oraz **jedno wyróżnienie honorowe** (Grażyna Bacewicz – muzyka).”

- h. Małgorzata Królak-Radziejewska: Muzyczne źródła „II Kwartetu smyczkowego” Grażyny Bacewicz/ The Musical Sources of “String Quartet No. 2” by Grażyna Bacewicz w pracy „Dzieło muzyczne i jego źródła”, red. Anna Nowak, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2014.

https://pwm.com.pl/pl/kompozytorzy_i_autorzy/4782/grazyna-bacewicz/bibliografia.html;

bibliografia.

<https://bacewicz.polmic.pl/ostatnie-lata/>; wspomnienia o Grażynie Bacewicz.

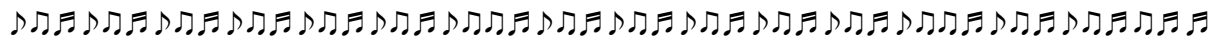
Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Grażyna Bacewicz – interpersonalnie i kontekstualnie oraz **I Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Grażyny Bacewicz** 27-28 listopada 2015, piątek i sobota, Sala kameralna Akademii Muzycznej, al. 1 Maja 4. Łódź. Link podano poniżej:

<http://www.amuz.lodz.pl/pl/aktualnosci/2019/61-2015/150227-i-miedzynarodowy-festiwal-muzyczny-im-grazyny-bacewicz-3/>;

Absolutnie nietypowe – nasza BOHATERKA jest autorką powieści kryminalnej pt. *Sidla* (Państwowe Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 2018), tomiku opowiadań *Znak szczególny* (Czytelnik, Warszawa 1970).

KONIECZNIE – trzeba zobaczyć!!!!

<https://www.youtube.com/watch?v=0HAGaACyt94>; film o Bohaterce.

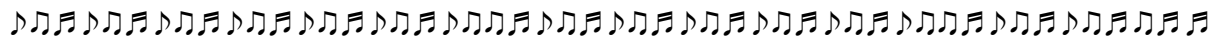

Dodatek 2

Matematyczna Analiza Kształtu Skrzypiec (Prof. Bogdan Skalmierski był nauczycielem eseisty)

1. Skalmierski, Bogdan, and Krzysztof Mroz. "Method of manufacture of sound box of stringed instruments, particularly violins." U.S. Patent No. 4,373,980. 15 Feb. 1983.
2. Skalmierski, Bogdan. *Stan naprężenia w płytach rezonansowych a jakość instrumentu*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986.
3. <https://wydawnictwa.ptm.org.pl/index.php/wiadomosci-matematyczne/article/download/4386/3961>;
4. Skalmierski, Bogdan. "Kształt skrzypiec a elastyka Eulera." *Journal of Theoretical and Applied Mechanics* 23.1 (1985): 7-17.
5. **B. Skalmierski, *Drgania pudła rezonansowego skrzypiec*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice 1978, seria: Górnictwo z. 89, Nr 576, 237-242.**

Poprzednio wspomniano już o tej sprawie w odcinku o Wandzie Wiłkomirskiej.

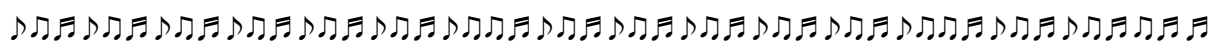

Dodatek 3

CHWAŁA MUZYKI

Z zbioru „Fraszki To Wszystko”, Świat Książki, Warszawa 2004

Witaj, matko uciechy, niebieska rozkoszy,
Której dźwięk blade smutki w momencie rozpułoszy,
Ty, jak w boju pobudzasz serca niełękliwe,
Tak w tańcu animusze kołyszysz pierzchliwe.
Tyś lekarstwem frasunków, instrument ochoty,
Dziwną kręcąc odmianą myśli kołowroty,
Muzyka zwierzę, lasy, potoki i skały
Ruszy, jeno by **skrzypce** Orfea zagrały.
Nawet mądrzy (czy wierzyć?) tak nam powiadają,
Że nieba po muzyce obracać się mają.

Śladami Bohaterki

WARSZAWA

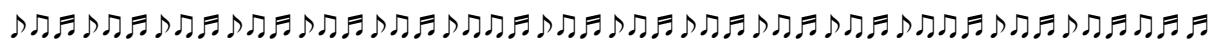
Kamienica, w której mieszkała rodzina Bacewiczów przy ul. Koszykowej 35 w Warszawie.

.....

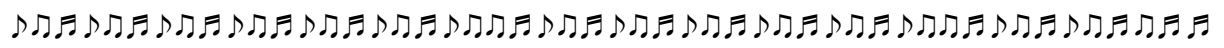

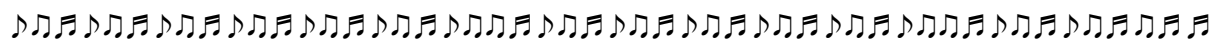
----- GRAZYNA BACEWICZ -----

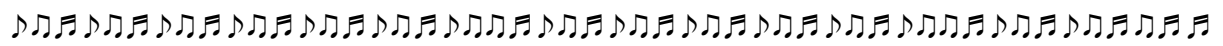

Warszawa – Uniwersytet Muzyczny

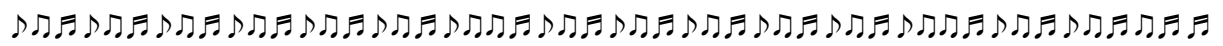

BYDGOSZCZ

Pomnik Grażyny Bacewicz – w parku przy Filharmonii Pomorskiej im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszcy

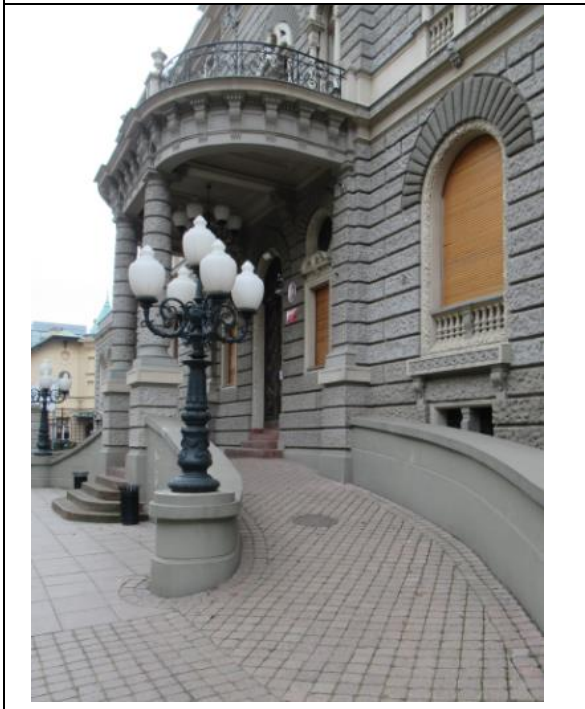
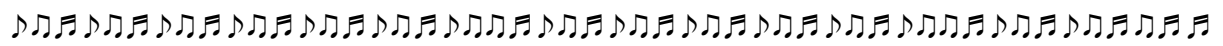
Budynek Filharmonii w Bydgoszczy (mieście urodzenia eseisty) – park pełny jest pomników muzyków

AKADEMIA MUZYCZNA W ŁODZI

im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów

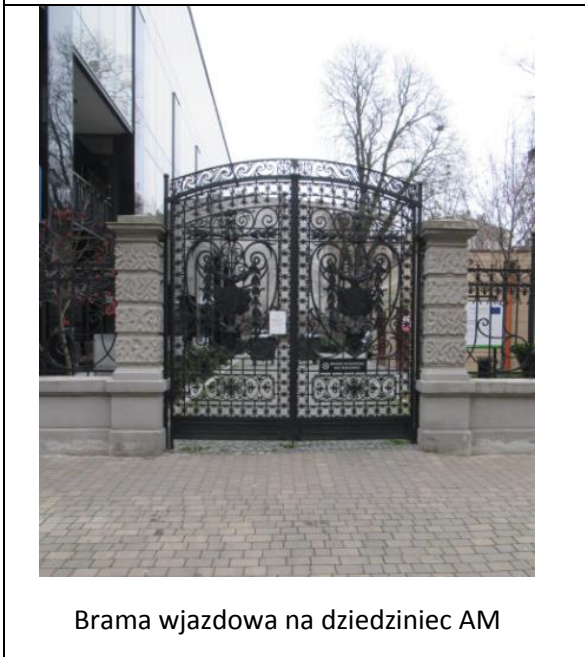
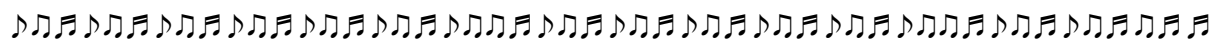

Budynek Główny Akademii Muzycznej w Łodzi

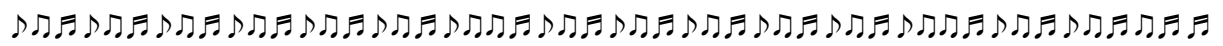
Siedziba Akademii Muzycznej w Łodzi, to były pałac przemysłowca - Poznańskiego

Brama wjazdowa na dziedziniec AM

Autor zdjęć – eseista Stanisław Zawiślak